

➤ Klára Kocmanová | poslankyně

DEFINICE ZNÁSILNĚNÍ ZALOŽENÁ NA ABSENCI SOUHLASU /FAQ/

**PIRÁTSKÁ
STRANA**

➤ Proč nestačí současné znění znásilnění v trestním zákoníku?

Každá desátá žena v Česku byla znásilněná. Útok zažil i každý třicátý muž¹. To jsou alarmující čísla. Současná právní úprava nepokrývá všechny situace, ke kterým u znásilnění může dojít.

Znásilnění je v trestním zákoníku definováno pouze jako čin, při kterém je použito násilí, pohrůžka násilím nebo zneužití bezbrannosti, čímž je myšlena třeba duševní porucha či silná opilost.

Oběť tak musí dnes často prokázat, že se dostatečně bránila. To však nepokrývá všechny reálné případy. Praxe ukazuje, že v až 70 procentech případů² je oběť naprosto paralyzovaná strachem/šokem. Není schopna ovládat své tělo. Ztuhne, zamrzne. Dostatečně není pokryta také situace, kdy oběť jasně vysloví nesouhlas verbálně, fyzicky se však neodvážívá bránit, a pachatel i přesto pokračuje. A stejně tak není pořádně reflektováno ani vztahové násilí. Oběť se často nebrání, protože ví, že to stejně nemá cenu, obrana jí totiž v minulosti nepomohla a situaci zhoršila. Případně se nebrání například ze strachu o své děti spící vedle v pokoji.

Nelze spoléhat jen na doplňování mezer rozhodovací praxí soudů. Spousta policistů reálně nemá čas studovat judikaturu. Navíc pokud zákon stanoví jasná pravidla, bude více lidí dopředu vědět, co je trestné. To z dlouhodobého hlediska pomůže znásilnění předcházet a usnadní obětem rozhodování, jestli čin nahlásit policii. **V současné době je z přibližně 12 000 případů ročně nahlášeno pouze 600³.** Oběti často nemají pocit, že se znásilněním, u něhož nedošlo k násilí, mohou jít na policii.

➤ Proč paralýzu jednoduše nevykládáme jako bezbrannost, čímž by tyto situace spadaly pod současnou definici znásilnění?

Soudní praxe se touto cestou nevydala, v současnosti se tak považuje za bezbrannost pouze např. zneužití duševní poruchy oběti nebo silné opilosti. Ani toto však není vždy jisté – není to ani měsíc, kdy média informovala⁴ o případu ženy s mentálním postižením, která je fakticky na úrovni šestiletého dítěte a u které mělo dojít ke znásilnění v autě. Obžalovaný byl však soudem zproštěn viny s odůvodněním, že by se dívka mohla bránit, pokud by se jí to nelíbilo a znak bezbrannosti v tomto případě uznán nebyl. A není to první takový případ.

¹ https://www.profem.cz/shared/clanky/984/V%C3%9DZKUMN%C3%81%20ZPR%C3%81VA_sexualni%20nasili_2021%20-%20Copy%201.pdf

² <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13379665440-znasilneni-pod-kuzi/>

³ Šafařík, R. in Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální? (2020)

⁴ <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3571335-obet-nechape-nic-se-ji-nestalo-ceske-soudy-ukladaji-za-sexualni-nasili-na-mentalne>

➤ Jak by měla nová definice znásilnění tedy vypadat?

Prosazují tzv. **souhlasnou definici znásilnění**, kterou lze zjednodušeně definovat jako **sex bez souhlasu = znásilnění** (např. formulace „*Kdo s jiným bez jeho souhlasu vykoná soulož nebo jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží, bude potrestán...*“)

Druhou možností, která se v zahraničí vyskytuje, je tzv. definice nesouhlasná, v rámci které na oběti kladen určitý nárok, je vyžadován její aktivní projev nesouhlasu, ať už verbálně či neverbálně. Tato alternativa má však svá úskalí. **Nepokrývá totiž výše uvedené případy**, ať už se jedná o paralýzu, nebránění se z důvodu obav/zkušeností z minulosti, či případy překvapení, kdy oběť ani reagovat nestihne. Ve všech těchto případech totiž chybí aktivní projev nesouhlasu, který je v této definici požadován.

➤ Jak se bude prokazovat souhlas, nebudu pak potřebovat na sex podepsaný papír?

Ne. Musíte si být však jisti, že osoba, se kterou chcete mít sex, chce mít také sex s vámi, tj. že sex je pro oba zcela dobrovolný. **Souhlas ale nemusí být výslovný, dovozuje se z okolností a jednání druhé strany.** Pokud se druhá osoba aktivně a dobrovolně zapojuje, aktivita se jí viditelně líbí, sama vybízí k další, je to souhlas. Naopak pasivita může znamenat nesouhlas. Pokud máte pochybnosti, zeptejte se (*Líbí se ti to? Chceš, abych pokračoval(a)? Můžu...?*). Pojem „souhlas“ trestní zákoník zná, praxe se s jeho výkladem umí vypořádat. Je také možné doplnit jeho výkladové ustanovení.

➤ Nebude souhlasná definice snáze zneužitelná?

Nová definice neznámá, že bude jednodušší znásilnění prokázat. Nadále bude samozřejmě dodržována presumpce nevinny a princip „v pochybnostech ve prospěch obviněného“, ze kterého vyplývá, že státní zastupitelství musí nade vší pochybnost prokázat, že souhlas nebyl dán. Pokud se mu to nepodaří, tak obžalovaný musí být obžaloby zproštěn (jsou-li například jedinými důkazy výpovědi stran a jsou stejně věrohodné, případ se uzavírá). **Nic se navíc nemění na tom, že znásilnění je ÚMYSLNÝ trestný čin, tedy obviněnému musí být prokázáno, že chtěl/věděl, že jedná bez souhlasu oběti.**

Soud se však nově nebude soustředit jen na to, jak a jestli oběť vyjádřila odpor, ale také jestli s jednáním obviněného souhlasila a jaké kroky obviněný učinil, aby zjistil, zda oběť souhlasila.

⁵ <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-zmena-definice-znasilneni-falesna-obvineni-nepripesla-40420343>

Jako důkazy lze použít výpovědi obou stran a dalších osob, komunikaci na sociálních sítích, kamerové záznamy, forenzní a lékařské šetření atp. V zemích, kde definici založenou na absenci souhlasu mají (v současné době je jich 13 a další se na to chystají), s dokazováním v praxi nemají žádný problém.

➤ Hrozí vlna falešných obvinění?

Argument rizika falešných obvinění se vždy používá při revizi sexuálního trestního práva, bez jakéhokoli empirického základu, který by tato tvrzení podporoval. Jedná se o přetrvávající mýtus založený na stereotypch („pomstychtivá žena“) a znamená, že oběti sexuálního násilí se téměř vždy setkávají s tímto podezřením. **Praxe v zahraničí, kde byla úprava již přijata, přitom jasně ukázala⁵, že k nárůstu falešných nařčení nedošlo.** Je jich naprosté minimum, zhruba stejně jako u jakéhokoliv jiného trestného činu. I proto, že křivé obvinění je samo o sobě trestným činem, kdy za něj může člověk skončit za mřížemi. Jak bylo navíc uvedeno výše, v Česku máme ve skutečnosti opačný problém, že z 12 000 znásilnění jich je nyní nahlášeno pouze 5 %.

➤ No a nemohl(a) si za to vlastně sám/sama?

Sexuální násilí a znásilnění ničivě zasahuje do nejintimnější sféry oběti, kdy následky leckdy přetrvávají po celý život. Není pro to žádná omluva. **A odpovědnost nikdy nepadá na oběť! Za znásilnění může vždy jen a pouze pachatel.** S oblékáním ani ničím podobným to nemá nic společného, je to o moci, potřebě kontrolovat a násilí. Za žádných okolností není znásilnění nebo jiná forma sexuálního násilí vinou oběti, bez ohledu na to, co měla na sobě, zda pila alkohol nebo kde se pohybovala. Tyto skutečnosti totiž NELZE považovat za souhlas.

➤ Mají už nějaké státy s definicí znásilnění založenou na absenci souhlasu zkušenosti?

Ano. Belgie, Dánsko, Chorvatsko, Irsko, Island, Kypr, Lucembursko, Německo, Řecko, Slovinsko, Švédsko, Švýcarsko a Velká Británie definici založenou na absenci souhlasu mají. Evropská komise navíc představila návrh směrnice o boji proti násilí na ženách, dle které by členské státy byly tuto definici povinny zakotvit. Proces přijímání evropské legislativy je však dlouhý, proč nechránit oběti co nejdříve?

**ODVAHA DĚLAT,
CO JE SPRÁVNÉ**

**PIRÁTSKÁ
STRANA**

@ceska.piratska.strana

pirati.cz